

A D R I A N A
M A C H Á Ā Ť O V Ā

S TVÁROU
DO NEBA

IKAR

ADRIANA MACHÁČOVÁ

S TVÁROU
DO NEBA

IKAR

Copyright © 2023 by Adriana Macháčová
Cover design © 2023 by Juraj Šramko
Slovak edition © 2023 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9172-0

*Šťastie je iba sen,
bolesť je skutočná.*

Voltaire

Volám sa Kristína Dubovská. Už som si myslela, že sa viac nedostanem k slovu. Netuším však, koľko vám stihnem vyrozprávať.

Ale poďme poporiadku...

Veríte na sny? Úprimne sa priznávam, že niekedy som neistá a neviem, čo sa mi prisnilo a čo bola skutočnosť. Je to naozaj zvláštne. Jedno však viem celkom určite – nikdy nikomu nezaželám, nech sa mu splnia všetky sny. Len to nie!

Ach, keby ste ma poznali predtým, než sa toto stalo! Teraz sa nemám čím pochváliť, je neskoro. Kedy je vlastne neskoro? Neviem. Radšej svoje rozprávanie nezačnem od začiatku, ako sa to očakáva, ale od konca.

Stále som sa za niečím naháňala a potom som nečakane stratila cieľ. Zlomilo ma to. Hnev a bolesť dievčaťu nepristanú. Naozaj všetko, čo sa mi prihodilo, niekto predurčil? Kto? Nepýtajte sa ma. Sú otázky, na ktoré nemám odpoveď. Nepoznám ju a niekedy zasa ani nechcem odpovedať. V hlave sa mi všetko pletie, dodnes sa v sebe nevyznám.

Zdá sa mi, že sa nezadržateľne rútim do čiernej priepasti, ale stále som tu. Čas neviem odhadnúť, nekoneč-

ne sa vlečie, hoci vo mne vrie nespútaná túžba vrátiť ho. Píska mi v ušiach, počujem hlasy, ale nedarí sa mi rozpoznať, komu patria...

„Nevedeli ste o tom?“ opýtal sa mužský hlas.

Vedela! Samozrejme, že som to tušila! Chcela som zakričať, ale výkrik mi uviazol v hrdle.

„Nechám vás osamote...“

Pohla som očami, ale blúdila som iba v tme. Nieкто si ku mne prisadol.

„... bude v poriadku,“ pokračoval iný hlas. Začiatok vety mi unikol. „Kristínka, som pri tebe. Dievčatko moje...“

Bola som zmätená. Nemala som potuchy, čo sa robí. Aký je dnes deň? Zrazu ma rozbolelo telo, v pľúcach ma pichalo a hlava sa mi išla rozletieť. Drvila ma zimnica.

Zahryzla som si zvnútra do líca a na zlomok sekundy sa mi podarilo pootvoriť oči. Postava vedľa mňa mala na sebe čierny pulóver. Že by nosila za mnou smútok? Som teda mŕtva? Nie, nemôžem byť mŕtva! Zazrela som hadičku. Do chrbta mojej dlane z nej prúdil infúzny roztok, pravidelne a naliehavo, kvapka po kvapke. Chladné biele steny, veľké, pevne zatvorené okno. Spoza kopcov sa doň opieralo slnko. Alebo iba nieкто zabudol vypnúť osvetlenie? Prenikavá žiara vo mne vzbudila radosť a nádej.

Žijem!

Rozrušene som kráčala popri domoch. Dedina, v ktorej som vyrastala, sa zmenila iba nebadane. Cesta mierne stúpala a kolieska kufra, čo som ťahala za sebou, hrkotali na výmoľoch. Hlavu som mala sklonenú, neobzerala som sa napravo ani naľavo, nech sa nemusím s nikým pozdraviť. Predpokladala som, že z dvorov ma sprevádzajú zvedavé pohľady. Raz-dva by sa mi niekto prihovril a zahrnul ma otázkami. Tak to bolo u nás zvykom odjakživa. Zbytočným rečiam som sa chcela vyhnúť. Nedajbože by ma zbadala stará Marta, najväčšia jazyčnica pod slnkom. Práve jej pričinením celá dedina vrela. Klebetilo sa o všetičom, hoci je ťažké uveriť, že niekoho zaujíma, kto bol v meste na nákupoch, kto sa opil či neprišiel do kostola. Naše dedinské tamtamy by nám závideli aj v Kongu.

Pridala som do kroku a zakrátko som vystúpila na kopec. Zastala som. Zadívala som sa do doliny. Slnko sa spúšťalo čoraz nižšie za obzor. Zapadajúce lúče pozlácali vrcholce smrekov a borovíc za potokom, ktorý som mnohokrát prebrodila, ale domy popri ceste sa už strácali v priepasti tieňov. Aj môj rodičovský sa topil v šere. Nebol

taký, ako som si ho pamätala. Škridlóvá strecha trochu vybledla, ale odkvapové rúry vyzerali, akoby ich len včera vymenili.

Na okamih som privrela oči. V duchu som počítala, kedy som rodičov videla naposledy. Pred dvoma rokmi. Doteraz nechápem, ako sa mi podarilo naše hádky dotiahnuť do konca, ktorý som vtedy uvítala. Po jednej zvlášť zúrivej som sa rozhodla a pobalila som si veci.

Zhlboka som sa nadýchla. Teplý septembrový vzduch voňal kvetmi z predzáhradiek za plotmi. Ešte donedávna som všetky kvety poznala. Vedela som pomenovať aj tie, čo odkvitli. To bolo však predtým ako... Dnes necítim nič. Vôbec nič. Veď preto som chcela zomrieť, aby som nič necítila. Lenže je to ešte horšie. Prečo ma Richard nahovoril, aby som odišla k nemu?

Pravdaže, snívala som o tom, že raz sa vydám, budem mať niekoho, komu dám všetku svoju lásku, o koho sa budem starať tak, ako sa moja mama starala o otca a o mňa. A práve to bola najväčšia chyba! Mama ma síce naučila vykročiť ráno pravou nohou, ale neukázala mi, ako prekonávať problémy. Riešila ich totiž sama. Príjemná, usmiata a pripravená rozhodnúť za mňa. Teda, až na jednu výnimku. Keď som z domu odchádzala do Bratislavy, nerozlúčila sa so mnou. Prstami zbierala omrvinky roztrúsené na obruse. Tvár mala meravú, pohyby prezrádzali nervozitu. Nedvihla zrak, nepozrela na mňa. Neverila mojej láske, neverila, že Richard je pre mňa ten pravý. Milovala som ho a bola som presvedčená, že nám to vyjde. Konečne som mohla zmeniť svoj život, uvidieť iný svet, odísť z tohto zapadákov a žiť v meste. Zadúšalo ma šťastie.

„Mami, nič mi nepovieš?“ opýtala som sa, postávajúc na prahu. „Viem, že sa s ockom na mňa hneváte, ale ja ho ľúbim a chcem byť s ním.“

„Daj sa mi svete, ľúbim!“ zopakovala po mne. „Ako láska príde, tak odíde. Si ešte nezrelá, nevieš, čo hovoríš!“

Nemalo to význam. Bezmocne som rozhodila rukami a zatresla som dvere tak silno, až sklo na oknách zarinčalo. Zaprisahala som sa, že domov sa už nikdy nevrátim. Načo? Mama s otcom si vystačia sami. Bola som zamilovaná, mala som cieľ a veľké očakávania.

Pravdupovediac, až teraz ma zhrýzajú výčitky. Všeličo ma trápi. Dnes už totiž viem, že ten, kto viac miluje, zbiera len prehry. Ale poďme ďalej.

Na kopci som si utrela pot z čela a chvíľu som pozorovala nekonečný rad jednotvárných striech pod sebou. Človek by nikdy nemal hovoriť nikdy. A tiež by nemal čakať pravdu od klamára. Svet je plný absurdností. Vraciam sa do rodného kraja. Takmer bez eura. Mám len to málo, čo som potajomky celé týždne kradla Richardovi z peňaženky. Som o dva roky staršia a sama. Taká potupa! Nemala som však na výber. Kam by som išla?

Žalúdok ma tupo bolel. Zaváhala som, ako som váhala už niekoľko týždňov. Mala by som sa zvrtnúť a nasadnúť na prvý autobus, čo príde. Usadiť sa na ošúchané sedadlo na samom konci vozidla a z nudy pozorovať cestujúcich. Schúlených, unavených a nahnevaných, rovnakých ako ja. Na každej zastávke by som vyzrela z okna, či som na mieste, kde by sa mi páčilo. No čo potom? Na život kdekoľvek treba peniaze.

Napravila som si kabelku na pleci a pevnejšie som zovrela rúčku kufra. Musím sa vzchopiť! prikázala som si a s malou dušičkou som vykročila. Bola som čoraz ustatejšia. Bolo dusno, hoci slnko už bolo nízko. Po chrbte mi stekali kvapôčky potu. Srdce mi hlasno búšilo a v očiach ma rezali slzy.

Ešte zo päťdesiat krokov a zastanem pred zelenou bráničkou. Neveľkú predzáhradku po celej dĺžke zdobila záplava chryzantém. Obzrela som si rodný dom. Kuchynské okno bolo dokorán a na skle sa odrážali konáre starej marhule. Zo záhrady sa donášalo čvirikanie vrabcov. Ramená mi tuhli od námahy. Odhodlane som siahla na kľučku. Zatlačila som, ale bránička nepovolila. Bola zamknutá. Načiahla som sa k stĺpiku, čo držal pánty dvierok, a zašmátrala som za ozdobnou guľou na vrchu. Nahmatala som háčik, visieval na ňom kľúčik, ale nebol tam.

Prerývane som sa nadýchla. Pery sa mi zachveli. „Mami!“ pridusene som vykričkla. Za oblokom sa mihol tieň. Počula ma, ale z okna sa nevyklonila.

Zdalo sa mi, že za plotom stojím nekonečne dlho, kým sa vstupné dvere ticho otvorili. Mama vyšla na priedomie a zostúpila schodíkmi. Malými krokmi mrzuto kráčala k bráne. Nevieam, prečo som si predstavovala, že sa od nudočkavosti a zvedavosti bude od rána zdržiavať na dvore, vyčkávať na mňa hoci v nočnej košeli a naboso v papučiach, nakláňať sa ponad plot, len aby ma videla prichádzať. Veď som jej povedala, že prídem v utorok. Iba čas som nespresnila, sama som ho nevedela.

Z očí sa dá niekedy vyčítať pravda. V tých maminých som čítala hnev, teda ešte stále mi neodpustila. Kľúč

v prstoch sa jej triasol, nedokázala bráničku odomknúť. Mlčky mi ho podala. Aj mne sa chveli ruky, ale od strachu, a do zámky som trafila až na druhýkrát.

Vošla som do dvora. Zavrela som a zamkla. Konečne sa nám stretli pohľady. Mama vyzerala výborne. Krátke hnedé vlasy mala starostlivo začesané dozadu a svieža olivová pleť niesla iba nepatrné známky starnutia. Jemné vejáriky vrások okolo očí prezrádzali, že prekročila päťdesiatku, ale inak sa nezmenila. Dokonca sa mi zazdalo, že aj jej vyčaptané papuče si pamätajú deň, keď som tresla dverami.

Pristúpila som k nej bližšie. Slzy mi zastreli zrak. „Ahoj, mami,“ pozdravila som váhavo.

Neodpovedala, ani brvou nepohla. Pokrytectvo jej bolo cudzie. Odsudzovala faloš, tak prečo by sa mala zrazu pretvarovať? Odišla som od nich v zlosti, neozvala som sa, nedala o sebe vedieť. Má dôvod na hnev. Tisíc dôvodov.

„Nemám kam ísť,“ vložila som do pohľadu všetku lásku, ktorú som k nej cítila.

„Postlala som ti v tvojej... V prednej izbe,“ opravila sa a spravila čelom vzad.

Vliekla som sa za jej päťami, kolieska kufra sa zadrhávali na zámkovej dlažbe. Na pol ucha som začula, že si niečo šomre popod nos. Nerozumela som, ale nemala som odvahu prehovoriť. Zrazu zastala. Zachytila sa zábradlia schodiska.

„Otec je v robote. Chodí na týždňovky, tak ako predtým. Stavajú školu kdesi na sídlisku v Žiline. Príde v piatok neskoro večer. Šetri vodou a zbytočne nesviet! Všetko zdraželo, nemáme na rozhadzovanie. Čakajú nás veľké vý-

davky. Hapruje nám kotel, ak sa pokazí, asi budeme kúriť v peci, lenže ani drevo nie je najlacnejšie. Práčka vyhadzuje poistky a aj kosačka melie z posledného. V dnešných časoch vyskakovať nemôžeme," dodala, nepozrúc na mňa.

„Mám čosi našetrené a..." nestihla som dokončiť.

„Zrejme nie dosť, keď si sem prikvitla," odbila ma.

Zabolelo ma pri srdci. Prečo sa nemôžeme normálne porozprávať? Zovrela som pery tak silno, že mi obeleli. Budem trpezlivá. Hádam sa to časom medzi nami zmení, hoci predstava, že s mamkou sedíme v útulnej obývačke pri šálke čaju, sa mi v tej chvíli zdala absolútne nereálna.

Vykročila.

Nadvihla som kufor a vliekla som sa za ňou. Kľúčik od bráničky som zavesila na klinček v zárubni a vyzula som sa.

„Ďakujem," vyšepla som rozpačito. „Ďakujem, mami."

Neviem, či ma počula. Stratila sa v kuchyni. Na okamih som zahliadla bielu kuchynskú linku, potom sa dvere za mamou zavreli. Priepasť medzi zívala ďalej. Vždy ma chcela mať pod ochrannými krídlami, a zrazu akoby jej na mne nezáležalo.

Odšuchtala som sa do... Mama ju nazvala prednou izbou, hoci nikdy predtým sme túto časť domu takto nevolali. Bola to prístavba, čo ukrojila kus z predzáhradky a rodičia ju pred rokmi svojpomocne vybudovali pre mňa, nech mám súkromie.

Prirazila som batožinu k stene. Odhrynula som závesy na okne a pootvorila ho. Rozhliadla som sa. Bola to najútulnejšia a najparádnejšia miestnosť v dome. Dlážku pokrýval hrubý koberec, pozdĺž steny stála jednoduchá šat-

níková skriňa, knižnica so zaprášenými knihami a malou papierovou škatuľkou s mojimi jarmočnými ozdobami. Nadvihla som vrchnáčik. Náušničky a prstienky zašli, vyzerali ako medené. Gumičky do vlasov stvrdli. Prichlopila som vrchnák a pozrela na obrovské hnedé kreslo. Pri ňom stál stolík a vedľa, pod oknom, zasa písací stôl so stoličkou. Všetko po starom, z detskej izby sa iba stala predná. Premenovala ju mama úmyselne, aby mi dala najavo, že tu sa so mnou viac neráta?

So zastonaním som si sadla na posteľ v rohu. Pohladi-la som kockovanú deku. Pod ňou sa rysoval paplón s van-kúšom. Prekrížila som si ruky na prsiach, ale chrbát som mala vystretý. Cítila som sa ako v zvieracej kazajke.

Na tomto mieste svoje rozprávanie preruším. Bránia mi pokračovať hlasy, ktoré nedokážem umlčať. Krúčia sa mi v hlave ako meluzína...

„Všetci, čo sem raz za čas prídu a zájdu až k nám, len ho-voria, ako im to je ľúto. Vraj, taká mladučka, úbožiatko, a tak príšerne skončila! Akoby ma to zaujímalo,“ vkráda-lo sa mi do uší. „Mne nie je nič ľúto, čas predsa nemôžeme vrátiť!“

„Kto si?“ zapišťala som ustráchané.

„Akože kto? Aneta predsa! Zabudla si? Ležíš tu so mnou vystretá s tvárou do neba v Bohom zabudnutom kraji. Si tu najdlhšie. Potom prišla tetka Dana Gajdošová a o rok nato si zubatá vzala mňa. Posledný pohreb bol sotva pred dvoma mesiacmi. Pribudla k nám tetka Šípo-vá. Čo si nespomínaš?“

Kde, dočerta, som? Azda som preletela čiernou die-rou? Veď v utorok som sa vrátila domov. To predsa nie je možné!

„Každá máme svoj kríž, každej sa prihodilo čosi iné. Telo nám zmeravelo. Nepamätáme si slová, čo sme vyriekli naposledy, než sme sa pominuli, ale na to, čo sa sta-
lo predtým, nevieme zabudnúť. Viem, čo sa hovorí medzi živými. Vraj mŕtvy nemôže prehovoriť; nie je to tak. Teda nie vždy. Jazvy na duši bolia ďalej.“

Blúznim! Balansujem medzi životom a smrťou. Alebo že by som naozaj zomrela? No kedy? Je niečo medzi zemou a nebom?

„Donedávna sme tu, ako sa hovorí, odpočívali v pokojí. Tak ako to najčastejšie píšú na náhrobný kameň. Na môj ešte dopísali striebornými písmenami Spi sladko. Spala by som, nebyť Marty Šípovej,“ vykladala neúnavná Aneta. „Tetka Šípová sa rozrečnila, akoby ani nechcela umrieť a čosi ju núti hovoriť o živote. Občas mi napadne, či neprišla medzi nás iba preto, aby z nás vymámila to, čo mali počuť tí, ktorých sme chtiac-nechtiac opustili.“

„Prestaň!“ zahriakla som ju, vydesená z toho, kde som sa ocitla. „Nebudem ťa počúvať!“

„Prečo ma nechceš počúvať? Veď už sa nič nezmení. Na druhý svet si berieme len svedomie. Nič viac.“

„Hlúposť, nezmysel! Nezomrela som! Nieкто pri mne predsa sedí a...“

„Čo si to tam mrmlete?“ nedala mi dohovoriť ďalšia žena.

„To je Marta,“ informovala ma Aneta pohotovo.

„Budte radšej ticho,“ napomenul nás tretí hlas. Dovtí-
pila som sa, že ide o Danu, tretiu nebohú, ktorá tu tiež leží
so mnou.

Zbláznila som sa. Stále som nechápala, čo sa robí.

„Prečo by sme mali byť ticho? Živí nás predsa nemôžu
počúť!“ vyprskla Marta.

„To nemôžeš vedieť,“ namietla Dana.

„Čudujem sa, že to nevieš ty. Hniješ tu dva roky, si len
koš a koža, nie a nie sa obrátiť v prach, a vypočula ťa
niekedy dcéra?“

„Nebud' krutá, Marta,“ zavrčala Dana. „Dobre vieš, že
Táňa má vlastných starostí vyše hlavy. Nebude za mnou
merať toľkú diaľku, keď už nič nepotrebujem.“

„Načo ju teda noc čo noc vyvolávaš? Aj tak nepríde!
Nestarala sa a nezaujímala sa o vás, kým ste so starkým
žili, tak prečo by sa to malo zmeniť? Ešte aj po smrti ju ob-
hajuješ? Aká irónia! Dobre si pamätám, ako si sa v kostole
ponosovala: Len robota a starosti, čo dať do hrnca,“ zaťa-
hovala Marta falošne, napodobňujúc Danin hlas. „Mladým
treba pomáhať. Odišli do Bratislavy, do veľkého sveta, vraj
tam lepšie zarobia, ale furt naťahujú ruky! Hento im treba
kúpiť, na tamto prispieť. Nové auto potrebujú, staré sa im
kazí. A vnúčatkám treba tiež všeličo. Raz majú meniny, po-
tom narodeniny, Veľká noc, Vianoce... Mizéria, namojveru!
A my s Jožkom čo? Skrine máme prežraté červotočom,“
Marta útočila ako osa. K poslednej vete uštipačne dodala:
„Niet sa čo čudovať. Aký pán, taký krám, pche! Váš plot by
ani pes neoštal!“

„Daj mi pokoj, Marta! Prečo do mňa ustavične zapá-
raš?“ hnevala sa Dana, ale Marta mlela ďalej.

„Dcérenka po materinej smrti odvliekla staré háby ku kostolu a nahádzala ich do obrovského plechového kontajnera akejsi charitatívnej organizácie. Taká je tvoja Táňa, milá Gajdoška, tak neprikrášľuj skutočnosť. Ani len nepríde, aby slzami zmáčala suchú hlinu nad tebou, ale zato si na tvoj pohreb kúpila nové šaty! Na kar sa vykašľala. Peniažky šanovala!“

„Keby si nemala syna v Amerike, bola by som zvedavá, načo by si sa vyhovárala ty, že sa neukáže!“

„Ale staral sa! Pred rokmi kúpil dve miesta na cintoríne, nech sme s otcom vedľa seba. A tá tvoja čo? Prečo ťa vlastne nepochovala na Joža, há? Akosi rýchlo si sa pobrala za svojím starigáňom, akoby si bez neho nevedela žiť. Asi sa ťa nevedel dočkať na druhom brehu, dúfal, že mu donesieš slivovicu. Pche, nie je tak? Vide-la som na pohrebe, keď zatriasol krpcami, ako si mu do truhly vložila ploskačku, nech korheľovi nič nechýba. Tvoja Táňa mi vtedy povedala, že v kôlni napočítala takmer päťdesiat prázdnych pollitroviek. Bolo ich viac než samorastov, čo z nich dennodenne vyrezával ozdôbky krátkym cifrovaným nožíkom. Čakala som, kedy si odreže prst. Jednu somarinu mi dal, aby si vedela, vyzdobil ju všakovakými vzormi, ale hodila som ju do pece. Tak veru! Taká daromnica, keby radšej dreva narúbala!“

„O čo ti ide, Marta? Táničku si neber do huby. A Jožkovi daj pokoj aspoň po smrti! Vari nevieš, že alkoholizmus je choroba? Namiesto toho, aby si ma poľutovala, že som ovdovela, iba si útočila. Zmija! Nech bol Jožko, aký bol, stále za ním žialim.“

„Kôľňa, fľaška a samorasty, pche! Ktovie, či sa ti prítackal domov k prestretému stolu aspoň na obed, alebo si mu jesť nosila na orechový peň?“

„Čože, Šípka, ty si sa hádam zle vydala, že do mňa v jednom kuse skáčeš? Vzala si si inžiniera z nóbl rodiny. Naša okresná smotánka s najparádnejším domom. Jakživ si nezarobila ani euro, len hriech si v dedine vyvolávala! Klebety roznášala, ženy si štvála proti sebe! Ale Ferovi si neoprala, neožehlila, o nič si sa nestarala. Svokra ti robila slúžku. Princeznička, ten tvoj ťa len ofukoval. Môj Jožko ťa hneď prekukol. Vedel, prečo si ťa nezavesil na krk. Končne sa zmier s tým, že si namiesto teba vybral mňa! Dobre urobil! Ani pekná si nebola. Čierne vlasiská, široký nos a oči tmavé ako diabol!“

„Kanvica sa vysmieva panvici, že má špinavú riť,“ odvrkla jej Marta. „Krásavica, ešte pred tridsiatkou si sa zosušila ako slivka. Špata, samá kosť! Ani rici, ani cici! Keď mi Jožo povedal, že si ťa ide brať, nešlo mi to do hlavy. Ani po päty si mu nesiahala, veru nie!“ zajačala. „Čo na tebe videl? Nemusíš odpovedať, poviem ti, prečo s takou chudobnou chuderou z barabizne, kde sa len žihľava o plot opierala, vliezol do chomúta! Zneužila si jeho dobrotu a vzal si ťa len preto, aby si v hanbe nezostala! Trúňkom si mu pomútila rozum a pri prvej príležitosti si roztiahla nohy, tak čo mal robiť? Veď by mu tatko do smrti uši obhrýzal, že ťa prespal a nechal tak. Trafila som kliniec po hlavičke, pravda? Už na svadbe si mala kotol pod nosom! V tom čase to bolo v našej dedine ako v stredoveku a stále je! Však, Kristína, ty to vieš najlepšie,“ zapichla žihadlo tentoraz do mňa. „Dcérin hriech dopadol na hlavu matke.“

Je to trest boží! Chudera Helena sa po tvojej smrti zařala a vyhlásila, že viac do kostola nevkročí. Lenže, moja zlatá, Boha zarmucuje, keď ľudia prestanú chodiť do kostola.“

Prečo som tu, prečo počúvam, čo tým stareňam slina prináša na jazyk? Neverím v Boha ani v posmrtný život. Prebudte ma z tohto sna! chcela som vykriknúť, ale Dana ma predbehla.

„Vieš, čo je zvláštne, Marta, že dobrý človek zomrie v mukách, a ty si jednoducho zaspala a viac si sa neprebudila. Krásna smrť, čo povieš?“

Môže byť smrť krásna?

„Krásna smrť?!“ zvrieskla Marta. „Mala som vám čo povedať! Teraz mi budete vyhadzovať na oči, že som zaspala spánkom spravodlivých! Každý otrčí kopytá tak, ako žil. Prečo ťa, Dana, tak skoro vyniesli nohami napred? Čo ťa zožieralo, prezrad! Kristína nech si sama spytuje svedomie. A Anetka, s akým si sa zaplietla, taký ťa zahlušil. Ohavný zločin!“

„Povedala tá, čo jej za noc srdce skamenelo,“ poznamenala Dana.

„Teta Šípová, tak to nebolo! Tomáš nič neurobil!“ zastala sa Aneta svojho vraha. „Každého len obviňujete, ste plná síry!“

„Sopľaňa, čo si to...“

Nedalo sa to vydržať. Čas na zemi dobrovoľne netrávite s ľuďmi, ktorých nemáte radi. Idem odtiaľto preč! Dost! Nevedela som sa však pohnúť. Som pod zemou? Navyše v spoločnosti, ktorú som si nevybrala?

„Marta, naozaj stačilo!“ zvolala Dana. „Nehádajme sa! Čo to do nás vošlo?“